2025/1179

2025.6.16.

A BIZOTTSÁG (EU) 2025/1179 AJÁNLÁSA

(2025. június 4.)

a vízhatékonyság elsődlegességének vezérelveiről

AZ EURÓPAI BIZOTTSÁG,

tekintettel az Európai Unió működéséről szóló szerződésre és különösen annak 292. cikkére,

mivel:

(1) A nem fenntartható vízgazdálkodási gyakorlatok, a környezetszennyezés és a növekvő kereslet miatt az Unióban a vízminőség és -mennyiség, valamint a vízi ökoszisztémák egészsége nem javul a szükséges ütemben. Az éghajlatváltozás és a biológiai sokféleség csökkenése súlyosbítja ezt a tendenciát. A vízhiány egyre nagyobb hatást gyakorol a társadalomra és a gazdaságra. Ebben az összefüggésben elengedhetetlenné válik a vízfelhasználás hatékonyságának növelése.

(2) A 2000/60/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv ([1]) és a 2007/60/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv ([2]) végrehajtása terén elért haladást bemutató, a Tanácsnak és az Európai Parlamentnek címzett bizottsági jelentés ([3]) megerősíti, hogy a legtöbb tagállam egyre nagyobb aggodalommal tekint a vízhiányra. Az Unió területének mintegy 34 %-án fordul elő vízhiány, és évente legalább egy évszakban érinti az Unió lakosságának megközelítőleg 40 %-át ([4]). A vízhiányt a vízkészletek túlzott kiaknázása és az éghajlati hatások együttese okozza ([5]). Az Európai Parlament is cselekvésre szólított fel ezekben a kérdésekben ([6]).

(3) Az aszályok minden évben átlagosan az Unió területének 4 %-át érintik. Dél- és Délnyugat-Európában 3 °C-os hőmérséklet-emelkedési forgatókönyv mellett a vízhozam nyáron akár 40 %-kal is csökkenhet. Az elmúlt évtizedekben az aszályos időszakok száma és intenzitása is nőtt Európában. A 2022-es súlyos aszály és forróság például a becslések szerint 40 milliárd EUR összegű gazdasági veszteséget okozott, a legnagyobb veszteségeket Olaszország, Spanyolország és Franciaország szenvedte el ([7]).

(4) A folyamatban lévő éghajlatváltozás várhatóan súlyosbítani fogja a problémát, mivel az aszályos időszakok hatásai és gyakorisága tovább fog fokozódni. A strukturális túlfogyasztás és az elhúzódó aszályok fokozott kockázatának együttes hatása veszélyt jelent a vízellátás biztonságára, az ivóvízellátásra, a mezőgazdaságra, a belvízi hajózásra, az idegenforgalomra és az energiaellátásra nézve ([8]). Európában az éghajlatváltozásból eredő legfontosabb kockázatok közé tartozik az ágazatokon átívelő vízhiány, valamint a mezőgazdasági termelésnek a hőség és az aszály együttese miatti csökkenése ([9]).

([1]) Az Európai Parlament és a Tanács 2000/60/EK irányelve (2000. október 23.) a vízpolitika terén a közösségi fellépés kereteinek meghatározásáról (HL L 327., 2000.12.22., 1. o., ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2000/60/oj).
([2]) Az Európai Parlament és a Tanács 2007/60/EK irányelve (2007. október 23.) az árvízkockázatok értékeléséről és kezeléséről (HL L 288., 2007.11.6., 27. o., ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2007/60/oj).
([3]) A Bizottság jelentése a Tanácsnak és az Európai Parlamentnek a víz-keretirányelv (2000/60/EK) és az árvízvédelmi irányelv (2007/60/EK) végrehajtásáról (Harmadik vízgyűjtő-gazdálkodási tervek – Második árvízkockázat-kezelési tervek), COM(2025) 2 final.
([4]) Lásd: EEA – Water Scarcity Conditions in Europe [Vízhiányos körülmények Európában], elérhető itt. Feltételezhető, hogy a vízkészletekre vonatkozó WEI+ mutató 20 %-ot meghaladó értéke vízhiányra utal.
([5]) EEA – Water Resources Across Europe [Az európai vízkészletek], 2021, elérhető itt.
([6]) Az Európai Parlament 2025. május 7-i állásfoglalása a vízügyi rezilienciára vonatkozó európai stratégiáról (2024/2104(INI)).
([7]) Európai éghajlati kockázatértékelés, az Európai Környezetvédelmi Ügynökség 01/2024. számú jelentésének 209. oldala, további hivatkozásokkal.
([8]) Az európai éghajlati kockázatértékelés (2024) 5. és 11. fejezete, amely további információkat tartalmaz az elhúzódó aszályok (köztük a szélsőséges aszályok) várható fokozódásáról Európában.
([9]) Az Éghajlatváltozási Kormányközi Testület hatodik értékelő jelentése, https://www.ipcc.ch/assessment-report/ar6/.

(5) Az éves vízkivétel 2000 és 2022 között 19 %-kal csökkent ([10]) – bizonyos földrajzi különbségek mellett –, az egy főre jutó vízkivétel azonban várhatóan ismét növekedni fog. Ennek oka a következő: i. a leginkább fogyasztásintenzív ágazatokban, például az energiaágazatban és a mezőgazdaságban, valamint a bioenergia-szektorban a vízhatékonyság terén elért előrelépés nem kielégítő; ii. az ipari átalakuláshoz és a digitális átálláshoz több édesvízre van szükség; valamint iii. a rossz gazdálkodás, a környezetszennyezés és az éghajlatváltozás egyre negatívabb hatással van a tiszta víz társadalmi-gazdasági célokra való rendelkezésre állására. Ez egyszerre károsítja az ökoszisztéma megőrzéséhez elengedhetetlen ökológiai vízhozamokat és az Unió gazdaságának versenyképességét is, amelyhez éppúgy szükség van tiszta édesvízre, mint tiszta energiára.

(6) Az Európai Központi Bank becslése szerint az euróövezetben fennálló hitelkockázatok akár 60 %-át is érintheti a vízhiánynak és a hőstressznek, 20 %-át pedig az árvizeknek való kitettség ([11]). Emellett a vízzel kapcsolatos éghajlati kockázatok fokozódásával tovább növekedhet a biztosítási hiány ([12]), ami megnehezíti a vízzel kapcsolatos káreseményeket, például aszályokat vagy áradásokat követő gazdasági helyreállítást.

(7) A vízhatékonyságba való beruházás hozzá fog járulni ahhoz, hogy elegendő víz álljon rendelkezésre az Unió stratégiai autonómiája szempontjából kritikus fontosságú gazdasági ágazatok számára, és ezáltal – amint azt a tisztaipar-megállapodás ([13]) is elismeri – javíthatja a versenyképességet. A víztakarékossági potenciál kiaknázása üzleti és költségmegtakarítási lehetőségeket is teremt a fogyasztók számára. Az uniós ipar már most is élen jár a vízügyi technológiák fejlesztésében.

(8) A 2025. évi versenyképességi iránytű ([14]) felszólítja a tagállamokat, hogy a vízgazdálkodási gyakorlatok és infrastruktúrák javítása, a vízhatékonyság növelése és a fenntartható vízhasználat előmozdítása révén kezeljék a növekvő vízhiányt. A felkészültségi uniós európai stratégiáról szóló közös közlemény ([15]) hangsúlyozza, hogy – többek között szükséghelyzeti és katasztrófareagálás céljából – Unió-szerte meg kell erősíteni a kritikus erőforrásokhoz, köztük a vízhez való hozzáférést.

(9) A vízkészletek és az energiaforrások közötti kölcsönös függőség kritikus tényező az uniós víz- és energiarendszerek biztonságának és rezilienciájának biztosítása szempontjából.

(10) Az Unió köteles fellépni a vízhatékonyság terén olyan európai és nemzetközi szabályok alapján, mint a határokat átlépő vízfolyások és nemzetközi tavak védelméről és használatáról szóló, 1992. március 17-én Helsinkiben aláírt ENSZ-egyezmény, a 2015. december 12-én Párizsban aláírt Párizsi Megállapodás 7. cikke, az (EU) 2021/1119 európai parlamenti és tanácsi rendelet ([16]) 5. cikke, valamint az Európai Uniónak az ENSZ vízügyi cselekvési programja ([17]) keretében tett kötelezettségvállalásai. Ezenfelül az ENSZ fenntartható fejlődési céljainak 6.4. célkitűzése is arra kötelezi a feleket, hogy már 2030-ig valamennyi ágazatban jelentősen növeljék a vízfelhasználás hatékonyságát.

([10]) EEA (2024) – Water abstraction by source and economic sector in Europe [Vízkivétel Európában forrás és gazdasági ágazat szerint], elérhető itt: https://www.eea.europa.eu/en/analysis/indicators/water-abstraction-by-source-and.

([11]) Európai Központi Bank: Climate-related risks to financial stability (A pénzügyi stabilitást érintő éghajlati kockázatok), B.2. ábra.

([12]) Európai Központi Bank: The Climate Insurance Protection Gap (Az éghajlati biztosítások terén fennálló védelmi hiány), az Európai Biztosítás- és Foglalkoztatóinyugdíj-hatóság (EIOPA) adatai alapján, elérhető itt.

([13]) A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának – Tisztaipar-megállapodás: a versenyképességet és a dekarbonizációt szolgáló közös ütemterv, COM(2025)85 final.

([14]) A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, az Európai Tanácsnak, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának – Versenyképességi iránytű az EU számára, COM(2025) 30 final.

([15]) Közös közlemény az Európai Parlamentnek, az Európai Tanácsnak, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának az európai felkészültségi unióra vonatkozó stratégiáról, JOIN(2025) 130 final.

([16]) Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2021/1119 rendelete (2021. június 30.) a klímasemlegesség elérését célzó keret létrehozásáról és a 401/2009/EK rendelet, valamint az (EU) 2018/1999 rendelet módosításáról (európai klímarendelet) (HL L 243., 2021.7.9., 1. o., ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2021/1119/oj).

([17]) https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-7443-2023-INIT/en/pdf.

(11) Az európai zöld megállapodás ([18]) az éghajlattal és a környezettel kapcsolatos kihívásokra válaszul összehangolt stratégiát indított el az egyre inkább klímasemleges, toxikus anyagoktól mentes, erőforrás-hatékony és versenyképes gazdaság megvalósítása érdekében, ahol a gazdasági növekedés független az erőforrás-felhasználástól.

(12) Az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodásra vonatkozó uniós stratégia ([19]), az európai éghajlati kockázatértékelés, valamint az éghajlati kockázatok kezeléséről szóló közlemény áttekintést nyújt az éghajlati kockázatokból eredő hatások széles köréről, valamint a fellépés szükségességéről, mivel a szakpolitikák és a meghozott intézkedések nem tartják a lépést az éghajlatváltozás ütemével. A vízhiány és az aszály kezelése az egyik olyan terület, ahol fellépésre van szükség. Hangsúlyozni kell, hogy az édesvíz rendelkezésre állásának fenntartható módon történő biztosítása alapvető fontosságú az éghajlatváltozás hatásaival szembeni reziliencia szempontjából.

(13) A vízhiány jelentős hatást gyakorol a tengeri ökoszisztémák egészségére, valamint az ezektől függő part menti és szigeti közösségek társadalmi és gazdasági tevékenységeinek életképességére. Emiatt az édes- és tengervizek integrált és hatékony kezelésére van szükség.

(14) A körforgásos gazdaságra vonatkozó cselekvési terv ([20]) meghatározza az erőforrások, köztük a víz felhasználásának bolygónk tűrőképességének határain belül tartása felé való haladásra vonatkozó menetrendet. E célkitűzéssel összhangban a víz különböző ágazatokban való biztonságos újrafelhasználásának előmozdítása komoly gazdasági potenciált szabadíthat fel a vízhiánnyal küzdő régiókban. Csökkentheti továbbá a költséges infrastrukturális projektek, például az új víztározók vagy sótalanító üzemek szükségességét, ami hosszú távú megtakarításokhoz és a vállalkozások vízhiánnyal szembeni ellenálló képességének javulásához, valamint a működési kockázatok csökkenéséhez vezet.

(15) Az (EU) 2024/1781 európai parlamenti és tanácsi rendelet ([21]) lehetővé teszi olyan környezettudatos tervezési követelmények megállapítását, amelyeknek a termékeknek meg kell felelniük annak érdekében, hogy számos szempont – többek között a vízhasználat és a vízhatékonyság – javuljon, a fizikai termékek szinte valamennyi kategóriája tekintetében. Ezen ajánlás elemei hozzá fognak járulni a rendelet végrehajtásához.

(16) Ez az ajánlás iránymutatást nyújt azokról az elemekről, amelyekkel az uniós vízügyi jogszabályok – a 2000/60/EK, az (EU) 2020/2184 ([22]), az (EU) 2024/3019 ([23]) és az (EU) 2024/1785 ([24]) európai parlamenti és tanácsi irányelv, valamint az (EU) 2020/741 európai parlamenti és tanácsi rendelet ([25]) – nem foglalkoznak átfogóan.

(17) A hatékony vízfelhasználás előmozdítása érdekében helyénvaló meghatározni azokat az elveket és ajánlásokat, amelyeknek a jövőbeli uniós és tagállami fellépések alapját kell képezniük a víztakarékossági potenciál döntéshozatalban való szisztematikusabb figyelembevételének, valamint valamennyi ágazatban a felelősségteljesebb vízfelhasználásnak a biztosítása érdekében.

([18]) A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, az Európai Tanácsnak, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának – Az európai zöld megállapodás, COM(2019) 640 final.

([19]) A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának – Az éghajlatváltozás hatásaival szemben reziliens Unió létrehozása – Az éghajlatváltozás hatásaihoz való alkalmazkodásra vonatkozó új uniós stratégia, COM(2021) 82 final.

([20]) A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának – A tisztább és versenyképesebb Európát szolgáló, körforgásos gazdaságra vonatkozó új cselekvési terv, COM(2020) 98 final.

([21]) Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2024/1781 rendelete (2024. június 13.) a fenntartható termékek környezettudatos tervezésére vonatkozó követelmények megállapítási keretének létrehozásáról, az (EU) 2020/1828 irányelv és az (EU) 2023/1542 rendelet módosításáról, valamint a 2009/125/EK irányelv hatályon kívül helyezéséről (HL L, 2024/1781, 2024.6.28., ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1781/oj).

([22]) Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2020/2184 irányelve (2020. december 16.) az emberi fogyasztásra szánt víz minőségéről (HL L 435., 2020.12.23., 1. o., ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2020/2184/oj).

([23]) Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2024/3019 irányelve (2024. november 27.) a települési szennyvíz kezeléséről (HL L, 2024/3019, 2024.12.12., ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2024/3019/oj).

([24]) Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2024/1785 irányelve (2024. április 24.) az ipari kibocsátásokról (a környezetszennyezés integrált megelőzése és csökkentése) szóló 2010/75/EU európai parlamenti és tanácsi irányelv és a hulladéklerakókról szóló 1999/31/EK tanácsi irányelv módosításáról (HL L, 2024/1785, 2024.7.15., ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2024/1785/oj).

([25]) Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2020/741 rendelete (2020. május 25.) a víz újrafelhasználására vonatkozó minimumkövetelményekről (HL L 177., 2020.6.5., 32. o., ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2020/741/oj).

(18) A vízhatékonyság elsődlegességét hirdető elv elsődleges célja a vízfogyasztás hosszú távú fenntarthatóságának biztosítása, szem előtt tartva, hogy a természetes édesvízkészletek végesek, és a fokozódó globális felmelegedés hatására tovább fognak csökkenni. A vízhatékonyság növelésére irányuló intézkedéseknek a gazdasági, környezeti és társadalmi externáliákat is magában foglaló költség-haszon elemzésen kell alapulniuk, figyelembe véve a szubszidiaritást, az arányosságot, a méltányosságot és az egyenlőséget is.

(19) A vízhatékonyság elsődlegességét hirdető elv alkalmazásának felgyorsítása és a víztakarékos intézkedések széles körű bevezetésének előmozdítása érdekében irányadó célokat kell meghatározni. Ezért a tagállamokat ösztönözni kell arra, hogy nemzeti körülményeik alapján határozzák meg saját vízhatékonysági célkitűzéseiket.

(20) A hatékony vízfelhasználás elvének végrehajtása során az (EU) 2020/2184 irányelv 4. cikkének (3) bekezdésében előírtak szerint a lehető legjobban ki kell használni az olyan új technológiákat, mint a digitális intelligens fogyasztásmérők és a – többek között az ivóvíz-infrastruktúrában felmerülő – szivárgások észlelésére és kezelésére szolgáló szenzorok.

(21) Amennyiben a vízhatékonyság növelésére irányuló intézkedéseket az erőforrások szűkösségéhez igazítva sorrendbe kell állítani, elsőbbséget kell biztosítani azoknak az ágazatoknak, amelyek a legtöbb vizet használják fel, illetve amelyeknél a legnagyobb a víztakarékossági potenciál – a kompromisszumok értékelését követően, különösen a stratégiai ágazatok esetében –, tiszteletben tartva ugyanakkor a vízhierarchiát is. Ezek az ágazatok vízgyűjtő területenként és víztartó rétegenként szükségszerűen különbözőek lesznek.

(22) A vízhatékonysági intézkedéseket be kell építeni a vízgyűjtő-gazdálkodási tervek intézkedési programjaiba. Ezek az intézkedések csak akkor vezethetnek víztakarékossághoz és a vízgazdálkodás rezilienciája irányába tett kívánt előrelépéshez, ha egy átfogó megközelítés részét képezik. A kísérő irányítási intézkedések és a gazdasági eszközök alkalmazása a visszapattanó hatások elkerülésével a vízfelhasználási hatékonyság növekedését a vízmérleg tartós javulásává alakíthatja. A vízhatékonysági stratégiáknak mindig összhangban kell lenniük az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodásra vonatkozó nemzeti stratégiákkal.

A KÖVETKEZŐKET AJÁNLJA:

A vízhatékonyság elsődlegességének elve

(1) A Bizottság arra ösztönzi a tagállamokat, hogy a vízgazdálkodást érintő nemzeti intézkedések elfogadásakor alkalmazzák a vízhatékonyság elsődlegességének elvét, figyelembe véve a gazdasági, társadalmi és környezeti megfontolásokat.

(2) A vízhatékonyság elsődlegességének elve azt jelenti, hogy a további vízkészletek kiaknázásával szemben prioritásként kell kezelni a vízigény csökkentését, és minden, ehhez szükséges intézkedést meg kell tenni. Csökkenő prioritási sorrendben először a fogyasztást kell csökkenteni, ezt követően pedig a hatékonyság növelésére irányuló intézkedéseket kell hozni, amelyeket a szennyvíz újrafelhasználásának és a vízellátás bővítésének kell követnie.

(3) Tekintettel a vízmegtakarítási lehetőségekre, az EU-nak törekednie kell arra, hogy 2030-ig legalább 10 %-kal növelje a vízhatékonyságot. A Bizottság arra ösztönzi a tagállamokat, hogy nemzeti körülményeik alapján határozzák meg saját vízhatékonysági célkitűzéseiket. A Bizottság együtt fog működni a tagállamokkal és az érdekelt felekkel a vízhatékonysági célok közös módszertanának kidolgozásában, figyelembe véve az országok, régiók és ágazatok közötti területi és egyéb különbségeket.

Hatékony vízkészlet-gazdálkodás

(4) A tagállamok számára ajánlott a mellékletben meghatározott vízgazdálkodási gyakorlatok alkalmazása, amelyek különösen a vízgyűjtő területek vízmérlegére, valamint a környezeti és társadalmi-gazdasági vízigényekre vonatkozó, megbízható előrejelzésekre épülnek. E vízgazdálkodási gyakorlatoknak figyelembe kell venniük továbbá a releváns éghajlatváltozási forgatókönyveken alapuló éghajlatváltozási hatásokat és sebezhetőségi értékeléseket, valamint az említett forgatókönyvek polgári biztonságra gyakorolt hatásait. Ezeknek a gyakorlatoknak a vízkivétel hatékony és rendszeres ellenőrzésére, az adaptálható engedélyezési eljárásokra, a kutatás és az innováció erőteljes támogatására, valamint a fejlett digitális eszközök teljes körű használatára kell épülniük.

(5) Ajánlott, hogy a tagállamok a mellékletben meghatározottak szerint a vízellátási lánc valamennyi szintjén – nevezetesen a tárolás, a szállítás és a vízhasználat terén – javítsák a hatékonyságot, és biztosítsák a szükséges beruházásokat.

(6) Ajánlatos, hogy a tagállamok lehetőség szerint a vízgazdálkodás tervezésének és engedélyezésének minden szintjén alkalmazzák a vízhatékonyság elsődlegességének elvét valamennyi vízfelhasználó ágazatban, beleértve a mezőgazdaságot, az energiaszektort, az ipart, a kereskedelmet, a közüzemi vízellátási ágazatot és a digitális gazdaságot is.

Irányítás

(7) Ajánlott, hogy a tagállamok gondoskodjanak a vízgazdálkodás megfelelő irányításáról, különösen az átlátható, biztonságos, inkluzív, méltányos és kiszámítható vízelosztási mechanizmusok biztosításával, szűkösség esetén bizonyosságot nyújtva a felhasználási kategóriák közötti elosztási prioritásokkal kapcsolatban, ugyanakkor biztosítva a veszélyeztetett és marginalizált csoportok megfizethető ivóvízhez és a megfelelő higiénés körülményekhez szükséges vízhez való hozzáférését.

Képzés és figyelemfelhívás

(8) Ajánlott, hogy a tagállamok beruházzanak a készségekbe és az emberi erőforrásokba annak érdekében, hogy minden szinten biztosítsák a hatékony és eredményes vízgazdálkodást.

(9) Javasolt, hogy a tagállamok meghozzák a szükséges intézkedéseket a polgárok, a helyi hatóságok és a vállalkozások figyelmének a vízhatékonyság elsődlegességére való felhívása érdekében. Ezeket az intézkedéseket rendszeres időközönként meg kell ismételni.

Határokon átnyúló együttműködés és nemzetközi dimenzió

(10) A tagállamoknak valamennyi vízgyűjtő terület tekintetében teljes körű, határokon átnyúló együttműködést kell biztosítaniuk a vízgazdálkodás mennyiségi szempontjai tekintetében, többek között a 2000/60/EK irányelvben meghatározott mechanizmusok, valamint a vonatkozó nemzetközi együttműködési mechanizmusok és szervek révén.

(11) Ajánlott, hogy a tagállamok nemzetközi szinten – például az ENSZ vízzel foglalkozó testülete, az UNEP, a G7 és a G20, az OECD, az UNFCCC, az UNCCD, a Biológiai Sokféleség Egyezmény és a FAO szintjén – is előmozdítsák a vízhatékonyság elsődlegességének elvét, és megerősítsék együttműködésüket az olyan pénzügyi intézményekkel, mint például az Európai Beruházási Bank, az Európai Újjáépítési és Fejlesztési Bank és a Világbank, valamint a magánszektorral annak érdekében, hogy hosszú távú beruházásokat tudjanak bevonni a vízhatékonysági kezdeményezésekbe.

Kelt Brüsszelben, 2025. június 4-én.

a Bizottság részéről
Jessika ROSWALL
a Bizottság tagja

MELLÉKLET

Kulcsfontosságú racionális vízfelhasználási gyakorlatok a vízhatékonyság elsődlegességét hirdető vezérelvek végrehajtásához

1. **Az erőforrás jobb ellenőrzése**

A rendelkezésre álló iránymutatások ([1]) alapján pontos és naprakész vízmérlegeket kell fenntartani, és ezeket a vízmérlegeket figyelembe kell venni a vízfogyasztást és a víztakarékossági intézkedéseket érintő tervezési döntések során. E célból a következő intézkedéseket kell mérlegelni:

1. Az egyes vízgyűjtő területek valamennyi víztestében meg kell állapítani és folyamatosan nyomon kell követni a vízkivételeket, -veszteségeket és -visszaáramlásokat, valamint elő kell mozdítani a vízkivételek és -kibocsátások digitális vízmérését. A vízszolgáltatóknak rendszeresen nyilvánosan hozzáférhetővé kell tenniük a vízmérleg és a vízminőség változásaira vonatkozó dokumentumokat és adatokat.

2. A közüzemi vízellátási ágazatban biztosítani kell, hogy a vízfogyasztást minden egyes épületre, illetve társasház esetében minden egyes lakásra vonatkozóan egyenként mérjék. Ösztönözni kell az intelligens fogyasztásmérők használatát azokban az esetekben, amikor valós idejű adatszolgáltatásra van szükség ahhoz, hogy a további hatékonyságnövelésnek köszönhetően a beruházás kifizetődő legyen.

3. Valamennyi vízgyűjtőben meg kell határozni a felszíni víztestek ökológiai vízhozamait ([2]) – figyelembe véve a felszín alatti víztestek igényeit is – a fenntartható vízkivételek maximális mennyiségének megismerése érdekében, ami az észszerű és hatékony vízfelhasználás előfeltétele. A fenntartható vízkivételek maximális mennyiségének meghatározásakor figyelembe kell venni a nem fogyasztó felhasználók igényeit és a vonatkozó jogszabályokban foglalt követelményeket is. Határokon átnyúló koordinációt kell folytatni a határokat átlépő folyók ökológiai vízhozamának meghatározása érdekében, hogy elkerülhetőek legyenek az olyan konfliktusok, amelyek alááshatják a vízfogyasztás hatékony megközelítését. Biztosítani kell az ökológiai vízhozamok hatékony fenntartását azoknak a vízügyi engedélyek feltételei között való figyelembevétele révén.

4. A rendelkezésre álló iránymutatások ([3]) alapján megfelelően fel kell mérni a sósvíz- és egyéb betöréseket, valamint a felszín alatti víztestekhez kapcsolódó, függő szárazföldi és kapcsolódó vízi ökoszisztémák vízigényét. Átfogó kockázatértékelés révén felelősen kell alkalmazni a célzott felszín alatti vízutánpótlási technikákat ([4]).

5. Biztosítani kell, hogy a felszíni és felszín alatti vizek kivételére vonatkozó engedélyek figyelembe vegyék az éghajlatváltozásra vonatkozó előrejelzéseket annak érdekében, hogy a bizonytalanságokkal is számolva előre lehessen jelezni a vízmérleg jövőbeni változásait, valamint a vízügyi engedélyeket rendszeresen össze kell hangolni ezekkel a túlzott mértékű vízkivétel megelőzése érdekében ([5]). Gondoskodni kell arról, hogy a vízkivételt engedélyező rendszer kellően agilis legyen, adott esetben figyelembe véve a jelentős szezonális hatásokat is. A vízmérleg változásainak fényében történő rugalmas alkalmazkodás lehetővé tétele érdekében el kell kerülni az engedélyek indokolatlanul elhúzódó kiadását. A víz hatékony felhasználásának biztosítása érdekében megfelelő vízdíjakat kell alkalmazni. Kellően visszatartó erejű szankciókat kell elfogadni az illegális, nyilvántartásba nem vett vagy nem engedélyezett vízkivételek és -kibocsátások tekintetében.

6. Biztosítani kell, hogy a vízgyűjtő-gazdálkodási tervek „vízmérlegeket” is magukban foglaljanak, valamint számszerűsítsék a társadalmi-gazdasági tevékenységenként lebontott vízfogyasztást, és ezáltal megkönnyítsék a fennmaradó víztakarékossági potenciálra vonatkozó becsléseken alapuló hatékonysági intézkedések tervezését. Az aszályokkal kapcsolatos kockázatkezelési szempontokat be kell építeni a vízgyűjtő-gazdálkodási tervekbe, valamint fel kell készülni az elhúzódó aszályok kockázatára.

7. Biztosítani kell, hogy a fokozott vízhatékonyság az alacsonyabb vízfogyasztásból eredően rezilienciához vezessen. Ebből a célból:

   — a vízszolgáltatásokra a költségmegtérülés elvét kell alkalmazni annak érdekében, hogy valamennyi vízfelhasználó és vízfelhasználó ágazat megfelelően hozzájáruljon a vízszolgáltatások költségeihez,

([1]) Lásd a víz-keretirányelv szerinti közös végrehajtási stratégia a vízmérlegekről szóló 34. számú iránymutatását, amely itt érhető el.
([2]) Lásd az ökológiai vízhozamokról szóló 31. sz. közös végrehajtási stratégiai iránymutatását, amely itt érhető el.
([3]) Lásd a felszín alatti vizek állapotának és tendenciáinak értékeléséről szóló 18. sz. közös végrehajtási stratégiai iránymutatást, amely itt érhető el.
([4]) Lásd a célzott felszín alatti vízutánpótlásról szóló 39. sz. közös végrehajtási stratégiai iránymutatást, amely itt érhető el.
([5]) Lásd a vízgyűjtő-gazdálkodásról és az éghajlatváltozásról szóló 24. sz. közös végrehajtási stratégiai iránymutatást, amely itt érhető el.

— biztosítani kell, hogy a vízárazási politikák a 2000/60/EK irányelv ([6]) III. mellékletében előírt gazdasági elemzés alapján megfelelő ösztönzőket nyújtsanak a vízkészletek hatékonyabb felhasználására,

— jobban és szélesebb körben kell alkalmazni a „szennyező fizet” elvet és az elővigyázatosság elvét, meg kell szüntetni a káros környezetvédelmi támogatásokat, valamint megfizethető, igazságos és méltányos árképzési mechanizmusokat kell biztosítani valamennyi vízfelhasználó számára.

A tagállamok ennek során figyelembe vehetik a költségmegtérülés szociális, környezeti és gazdasági hatásait, továbbá az érintett régió vagy régiók földrajzi és éghajlati jellemzőit.

Biztosítani kell a vízárazási politikák teljes átláthatóságát, különösen a díjak szintje, az alapok felhasználása, valamint a vízkészlet megőrzése érdekében hozott intézkedések tekintetében. Bevált gyakorlatként ezt az ivóvízkezelésen és a települési szennyvízkezelésen kívül más ágazatokban is alkalmazni kell.

2. **A szállítás hatékonysága**

A vízellátó rendszerek operatív irányításának alapvető részeként javítani kell a vízszivárgás kezelését, valamint előtérbe kell helyezni a szivárgások gyors kezelését célzó beruházásokat, a leginkább rászoruló ellátási területekre összpontosítva, az összes rendelkezésre álló uniós finanszírozási lehetőség és eszköz felhasználásával.

3. **Tárolási hatékonyság**

a) Elsőbbséget kell biztosítani a talajban, az erdőkben, a felszín alatti vizekben és a vizes élőhelyeken ([7]) megvalósuló természetes vízmegtartási intézkedéseknek, amelyek a mesterséges felszíni tározókban történő víztározáshoz képest kevesebb párolgással járnak.

b) Biztosítani kell a mesterséges tározók rendszeres karbantartását, többek között az üledékek időszakos eltávolításához és a szivárgás megelőzéséhez szükséges finanszírozás elkülönítése révén.

c) Optimalizálni kell a városi vízgazdálkodást az „esővíz-hasznosítás” és a természetes vízmegtartás egyéb formái révén, valamint fel kell gyorsítani a csapadékidei túlfolyások megelőzésére irányuló intézkedések ([8]) bevezetését.

4. **A felhasználás hatékonysága**

a) Elő kell mozdítani a rendelkezésre álló legjobb technológiák, gyakorlatok és szolgáltatások bevezetését annak érdekében, hogy valamennyi ágazatban biztosításra kerüljön a hatékony vízfelhasználás, többek között a körforgásos jelleg előmozdítása révén.

b) Támogatni kell a szennyvíz öntözésen túli újrafelhasználását, többek között az iparban, az energiaágazatban és a közüzemi vízellátási ágazatban is, és egyúttal szem előtt kell tartani az emberi egészség veszélyeztetésének elkerülését, valamint a vízgyűjtő területeken belüli visszaáramlás csökkenése által okozott környezeti hatásokat.

5. **Jó irányítás**

a) Átlátható és inkluzív irányítási mechanizmussal rendelkező vízelosztási rendszereket kell kidolgozni, amelyek biztosítják a kiszámíthatóságot az érintett vízfelhasználók, köztük a nem fogyasztó felhasználók számára, ugyanakkor előmozdítják a fenntarthatóságot, a méltányosságot és az emberi jogok tiszteletben tartását. A vízelosztási mechanizmusok kialakításakor figyelembe kell venni az ágazatok és régiók víztakarékossági potenciálját.

b) Az alacsony jövedelmű vízfelhasználók és/vagy a veszélyeztetett/marginalizált személyek javát szolgáló konkrét szociálpolitikákat kell kidolgozni vagy fenntartani annak érdekében, hogy az (EU) 2020/2184 irányelvben és az (EU) 2024/3019 irányelvben előírtaknak megfelelően mindenki számára biztosításra kerüljön a vízhez és a megfelelő higiénés körülményekhez való hozzáférés.

([6]) A gazdaságról és környezetről szóló 1. sz. közös végrehajtási stratégiai iránymutatás, amely itt érhető el.

([7]) Lásd például: „Útmutató a természetes vízmegőrzési módszerek kiválasztására, megtervezésére és megvalósításának támogatására Európában – A természetre alapozott megoldások sokrétű hasznának megragadása”, elérhető itt; valamint a 82. sz. közös végrehajtási stratégiai technikai jelentés: „Natural Water Retention Measures” [A természetes vízmegtartást célzó intézkedések], amely itt érhető el; és Közös Kutatóközpont: „Nature-based solutions for agricultural water management” [A mezőgazdasági vízgazdálkodás természetalapú megoldásai], amely itt érhető el.

([8]) Az (EU) 2024/3019 irányelv 5. cikkével összhangban.

6. **Képzés és figyelemfelhívás**

a) Gondoskodni kell a vízgazdálkodási hatóságok és a vízfelhasználó ágazatokért felelős hatóságok képzéséről és készségfejlesztéséről, ezzel támogatva őket a vízhatékonyság elsődlegességét hirdető elv alkalmazásában az alacsonyabb vízfogyasztás ösztönzése érdekében.

b) Biztosítani kell a kutatás és az innováció támogatását, a készségek fejlesztését, valamint a vízfelhasználó ágazatokban a hatékony vízgazdálkodás valamennyi aspektusával kapcsolatos ismeretek bővítését. Fel kell hívni a fogyasztók figyelmét a víztakarékosság fontosságára, lehetővé téve számukra, hogy a helyi körülmények fényében fenntarthatóbban járjanak el. Ez magában foglalja az (EU) 2020/2184 irányelv 17. cikkével és az (EU) 2024/3019 irányelv 24. cikkével összhangban a vízfogyasztás és a vízgazdálkodás átláthatóságának biztosítását is a fogyasztók és a polgárok számára.

c) Elő kell segíteni a fogyasztók jobb tájékoztatását, valamint növelni kell a fogyasztói termékek és szolgáltatások vízlábnyomával kapcsolatos tudatosságot az olyan eszközök használatával, mint az uniós ökocímke és az (EU) 2024/1781 rendelet szerinti digitális termékútlevél.

7. **Nemzetközi dimenzió**

a) A partnerországoknak nyújtott technikai és pénzügyi támogatás tervezésekor adott esetben figyelembe kell venni ezen ajánlás elveit és célkitűzéseit.

b) Az EU Global Gateway stratégiájának ([9]) célkitűzéseivel összhangban a vízhatékonysági kezdeményezésekbe történő hosszú távú beruházások bevonása érdekében meg kell erősíteni a pénzügyi intézményekkel, például az Európai Beruházási Bankkal, az Európai Újjáépítési és Fejlesztési Bankkal és a Világbankkal, valamint a magánszektorral való együttműködést.

c) Meg kell osztani a bevált gyakorlatokat ezen ajánlás elveinek és célkitűzéseinek végrehajtása révén, valamint a nemzetközi együttműködések keretében szorgalmazni kell a vízhatékonyságot és a vízgazdálkodás rezilienciáját.

([9]) Közös közlemény az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak, a Régiók Bizottságának és az Európai Beruházási Banknak – A „Global Gateway”, JOIN(2021) 30 final.